

SAYI IV (2018)

M. S. TAKKÛŞ, *Emevî Devleti Tarihi*. İstanbul 2016.
Hikmetevi Yayınları, 253 sayfa. ISBN: 9786053512714

Durmuş YILDIZ

Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Sayı III: Ocak-Aralık 2018) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır. Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni: D. Yıldız, *Emevî Devleti Tarihi*. Yazar: M. S. Takkûş, *Libri* IV (2018) 9-12.
DOI: 10.20480/lbr.2018003

Geliş Tarihi: 01.01.2018 | Kabul Tarihi: 13.01.2018
Elektronik Yayın Tarihi: 25.01.2018

Editörya: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

**M. S. TAKKÛŞ, *Emevî Devleti Tarihi*. İstanbul 2016.
Hikmetevi Yayınları, 253 sayfa. ISBN: 9786053512714**

Durmuş YILDIZ*

Prof. Dr. Muhammed Süheyl Takkuş, Emevî Devleti Tarihi isimli eserinde Emevî Devleti'nin kuruluşundan yıkılışına kadarki siyasi süreci incelemiştir. Emevî Devleti üzerinde tarihçiler ve yazarlar tarafından çok durulmadığını belirten yazar, bunun sebeplerine değinmiştir. Eserinde kendisinin, Emevî Devleti tarihiyle ilgili Arap ve Müslümanların zihnindeki yanlışlıkların düzeltilmesini amacıyla olduğundan bahsetmiştir. Çalışmada Emevî halifeleri yedi bölümde incelenmiş olup, eserin sekizinci bölümünde Emevî Devleti'nin yıkılış sebeplerini ele almıştır. Akabinde, Emevî Devleti'nin çatısı altında birbirinden farklı birçok toplumsal yapının bulunduğunu ve yönetimi belirleyen birçok siyasi, ekonomik ve toplumsal gelişmenin yaşandığı uçsuz bucaksız bir İslam devletini ortaya çıkarmış olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, Emevî Devleti'nin siyasi yaşamı boyunca pek çok muhalif güç tarafından yok edilmeye çalışıldığına ve bunun başında da Şia hareketi olduğuna değinmiştir. Sonuç olarak, Emevî Devleti kuruluşundan yıkılışına kadar Şia, Hariciler, Mevali ve en sonunda da Abbasi muhalefeti ile karşı karşıya kaldığını ve bunun sonucunda yıkılmış olduğunu belirtmiştir.

Birinci bölümde (21-54), Emevî Devleti'nin kuruluşunu, Muâviye b. Ebu Süfyân'ın kişiliğini ve icraatlarını içermektedir. Emevî Devleti'nin kuruluş aşaması ve bu aşamada yaşanan olaylar da anlatılmaktadır. Bu çerçevede Muâ-

* MA., Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygurlikları Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Ortaçağ Araştırmaları Anabilim Dalı, Antalya. durmusyildiz@akdeniz.edu.tr | 0000-0001-6632-5375

viye'nin iç siyasetine değinilmiş, Şia Hareketi ve Harici hareketlerinden bahsedilmiş ve idarede takip ettiği yöntem açıklanmıştır. Bu sırada dış siyaseti ve Doğu Roma ile ilişkilerine de değinilmiş ve bölüm, onun idare alanındaki çabalarını anlatılarak son bulmuştur. İçeride istikrar dışarıda ise genişlemenin düşünülmüş olduğu vurgulanmış ve doğu bölgelerinde İslam'ı yaymanın amaçlandığı ve başarılı olduğu belirtilmiştir. Dış siyasette ise üç cephe vurgulanmış olup, bunlar Doğu, Doğu Roma ve Kuzey Afrika cepheleri olarak kategorize edilmiştir. Muâviye zamanında posta teşkilatının iç işlerin hızlı bir şekilde çözümlenebilmesi için ayrı bir önem kazandığı belirtilmiştir.

İkinci bölümde, Yezîd b. Muâviye, Muâviye b. Yezîd ve Mervân b. Hakem'in kişilikleri ve icraatları hakkında incelemeler içermektedir. İlk olarak, *Yezîd b. Muâviye* (55-77) zamanında iç siyaset ve Müslümanların parçalanmasına sebep olan hadiselerden olan Kerbela Olayı ve sonuçları, Hicaz halkının başkaldırısı olan Harre Olayı, Abdullah b. Zübeyr Hareketi ve Medine'ye hücum edilmesi gibi vakalara değinilmiştir. Buna ek olarak dış siyasete ve diğer devletlere karşı gerçekleştirilen askeri faaliyetlere yer verilmiştir. Akabinde, Muâviye b. Yezîd'in hastalığı nedeniyle kısa süren halifeliği ve bu dönemde İslam dünyasının yaşamış olduğu sıkıntılı süreç incelenmiştir. Sonrasında, Müslümanların bu zor durumdan kurtulabilmek adına yeterince başarı gösterememesi sonucunda hilafetten ayrılmaları, bunun neticesinde de karşıtları tarafından sürekli sıkıştırılan Ümeyyeoğullarının zor duruma düşmesi ve yıkılma tehlikesi yaşamaları süreci incelenmiştir. Son olarak, Muâviye b. Yezîd'den sonra başa geçen Mervân b. Hakem döneminde huzuru tesis etmek üzere Cabiye'de bir kongre toplanmış ve kontrolün tekrar Ümeyyeoğullarına geçmiş olduğu belirtilmiştir. Akabinde, İslam dünyasının birlikteliği için çaba harcayan, ölmeden önce bunu kısmen de olsa başaran Mervân b. Hakem'e biat edilmesi konusunda anlaşmaya varılması hususu açıklanmıştır. Bu dönemde yaşanan bir başka hadise olan (Kaysiler ile yapılan) Merc-i Râhit Savaşı ve sonuçları hakkında da incelemeler yapılmıştır.

Üçüncü bölümde, *Abdülmelik b. Mervân*'ın (83-119) kişiliği hakkında bilgi verilmiş, iç ve dış siyasette gerçekleştirmiş olduğu eylemler üzerinde durulmuştur. Bu dönemde Ali taraftarlarınca Irak'ta yaşanan Şia hareketleri ve Aynu'l-Verde Savaşı'ndan bahsedilmiştir. Akabinde, Abdülmelik b. Mervân zamanında gerçekleşen iç siyasi ortamda yönetime karşı sürdürülen ayaklanma hareketlerin (ilki Tevabbun hareketi olmakla birlikte; İbnü'z Zübeyr, Muhtar, es-Sekafi, Hariciler ve İbnü'l-Eş'as gibi muhalif hareketleri) ortadan

kaldırılarak İslam dünyasında birliğin tekrar sağlandığından bahsedilmektedir. Dış siyasette İslam dünyasının karşısında olan güçler ve peş peşe gelen sıkıntılar Müslümanların büyük çapta fetihler yapmasına olanak vermemiştir. Yayılmacı dış politikanın, idari alanda yönetim sistemini geliştirilmesinden, idareyi ve parayı da Abdülmelik b. Mervân'ın döneminde Araplaştırıldığına dikkat çekilmektedir. Dış siyaset de Kuzey Afrika, Doğu Roma ve Doğu cephe-leri özelinde incelenmiştir. Abdülmelik'in devletin düzenini ve İslam dünyası- nın birliğini yeniden sağlama noktasında yapmış olduğu hamleler nedeniyle Muâviye b. Ebu Süfyân'dan sonra devletin ikinci kurucusu olarak kabul gör- düğü belirtilmektedir.

Dördüncü bölümde, *Velîd b. Abdülmelik* (121-145) zamanında gerçekleşen büyük çaptaki fetihler üzerinde durulmakta ve onun zamanında Mave- raünnehir ve Sind Bölgesi'nin, ayrıca Kuzey Afrika ve Endülüs'ün fethedildiği anlatılmaktadır. Endülüs'ün o zamanki siyasi ve sosyal durumuna değinilmiş, söz konusu zaman diliminin fetih, rahatlık ve bolluk dönemi olarak adlandırıl- dığı belirtilmiştir.

Beşinci bölümde Süleyman b. Abdülmelik, Ömer b. Abdülazîz ve Yezîd b. Abdülmelik'in kişisel hayatlarına ve halifelik dönemlerinde yaşanan olaylara değinilmiştir. Öncelikle, *Süleyman b. Abdülmelik*'in (147-155) iç ve dış siyase- tinden bahsedilmiştir. Sonrasında, *Ömer b. Abdülazîz*'in (155-166) genel siya- setinden, bahsedilmektedir. Son olarak, *Yezîd b. Abdülmelik* (167-173) döne- minde yaşanan Yezîd b. Mühellebi ayaklanması ve Abbasi propagandasına değinilmiştir.

Altıncı bölümde *Hişâm b. Abdülmelik*'in (175-188) kişiliğinden, ayrıca dö- nemimdeki iç ve dış olaylardan bahsedilmiştir. Devletin birçok cephede zor durumda olduğu aktarılmış ve Yezîd b. Abdülmelik döneminde başlayan Ab- basi propagandasının ilerlediğine de değinilmiştir. Dönemin sonunda devlet yapısını zora düşüren etkenlerin görülmeye başlandığı belirtilmiştir.

Yedinci bölümde, *Velîd b. Yezîd* (189-192), *Yezîd b. Velîd* (192-195) ile *Mervân b. Muhammed el-Cadi*'nin (195-206) kişilikleri ve dönemlerinin genel durumu üzerine incelemelerde bulunulmuştur. Bu dönemlerde devletin par- çalanma tehlikesinin arttığı belirtilmiş olup, aile içi çatışmalar ve Arapların kabile çekişmelerinden kaynaklanan olumsuzluklar neticesinde devletin geri- lemeye başladığına değinilmiştir. Abbasilerin, gücüne, kuruluşundan 750'ye kadar Emevî Devleti'ne muhalif olan Şia'yı, mevaliyi ve bazı Arap kabilelerini

aynı bayrakta birleştirerek Mervân b. Muhammed el-Cadi'yi öldürüşüne ve Emevî Devleti'nin yıkılmasına değinmiştir. Sekizinci bölümde (207-228), aile ve kabileler arası çekişmelerle birlikte Emevî Devleti'nin zayıflama ve yıkılma nedenleriyle birlikte Emevî Devleti'nin İslam dünyasına katmış olduklarına değinilmiştir.

Sonuç (229-236) bölümünde yazar, Emevî Devleti'nin kuruluşundan yıkılışına kadar geçen sürede yaşanan iç ve dış siyasi olayların yanı sıra Emevî Devleti'nin siyasi yapılanması ve İslam toplumlarının yönetim şeklindeki değişikliklerden bahsederek, halifelikğin yerine saltanatın getirilmesine ve bunun sonuçlarına değinmiştir. *Ekler* (237-253) kısmında Emevî halifelerinin isimleri ve halifelik sürelerinin yanında, dönemin önemli siyasi olaylarını gösteren haritalara ve bibliyografyaya yer verilmektedir.

Eserde genel olarak Emevî halifelerinin kişilikleri ve dönemleri itibariyle yaşanan siyasi olaylara değinilmiştir. Tek yönlü siyasi incelemelerde bulunulması eserin eksik bir yönü olmakla birlikte, siyasi olayları tetikleyen ve toplumsal gidişatı şekillendiren zümrelerin sosyal ve kültürel açıdan da incelenmesinin gerektiği anlaşılmaktadır. Yazar tarafsız bir tutum izlemeye çalışsa da, yaptığı yorumlarla Emevî Devleti'nin İslam tarihinde önemli bir yere sahip olduğu düşüncesini okuyucuya yansıtmaktadır.